

Những câu chuyện từ trái tim (1)

Trần Văn Khê

Không ai chọn cửa mà sanh, và cũng không ai trong đời chưa từng ít nhiều trải qua sóng gió. Khi cuộc sống đẩy bạn vào một nghịch cảnh, cũng rất có thể đang trao cho bạn một cơ hội để bạn vững vàng hơn trong dòng đời.

Chuyện số 1: Vượt khỏi bóng mây buồn tuổi thơ mồ côi

Các bạn trẻ thương mến!

Có lẽ các bạn phần đông đã biết cuộc đời của tôi qua những quyển hồi ký hay những bài báo được đăng tải nhiều nơi. Thường thì các bạn chỉ thấy những điểm thành công trong cuộc đời của tôi và hẳn các bạn nghĩ rằng cái số của tôi hay, tốt như vậy là nhờ được sanh ra dưới một ngôi sao sáng.

Nhưng sự thật không phải thế. Tôi cũng chỉ là một người như mọi người, bởi chẳng có con đường nào đi đến vinh quang mà trải đầy hoa thơm, cỏ lạ. Có nghĩa là tôi cũng phải trải qua những khó khăn, những thử thách và phải tự vươn lên bằng ý chí của chính mình.

Hôm nay, tôi muốn dành những trang sách này như một lời chia sẻ về cuộc đời đã qua của tôi để góp thêm kinh nghiệm sống trên hành trình vào đời của các bạn.

Nhiều bạn khi biết tôi mồ côi mẹ năm lên 9 tuổi, mất cha năm lên 10 tuổi thì tỏ ra thương cảm và nghĩ rằng tôi kém may mắn hơn những trẻ đồng lứa. Đúng là mồ côi cha mẹ làm cho tôi cảm thấy thiếu tình thương chăm sóc, thiếu sự nâng niu, thiếu cái quyền được dựa vào cha mẹ khi cần thiết, khi thấy bơ vơ, cô độc.

Cảm xúc ấy vẫn theo tôi trong mỗi chặng đường đời. Khi tỉnh lại sau một ca mổ lớn ở Pháp vào năm 1951, nhìn thấy những bệnh nhân khác có người thân chăm sóc, nghĩ cảnh mình thiếu mẹ cha, tôi không khỏi tủi thân. Nhưng rồi tự nhủ lòng phải cố gắng vượt qua nỗi buồn ấy. Hay hồi tôi ở Honolulu (Mỹ), khi có một bàn tay phụ nữ tấn tẩm ra giường và đắp

mền cho mình, tôi mơ hồ cảm nhận đó là bàn tay yêu thương của mẹ.

Đến tận bây giờ, khi đã ở tuổi 90, tôi vẫn thỉnh thoảng còn những cảm giác ấy. Những lần tôi đi ngủ, con cháu đến tấn mừng cho, nhắm mắt lại, tôi cảm nhận được như mẹ đang ở bên mình, đang chăm sóc mình. Mỗi lần xúc dầu Khuynh Diệp, tôi lại nhớ lúc 4, 5 tuổi, tôi bị đau nhức chân tay, được mẹ xúc dầu Khuynh Diệp cho. Tôi nhớ cả cách mẹ giáo dục tôi bằng cách cắt nghĩa đúng sai chứ không bao giờ đánh đập con.

Quay trở lại với tuổi thơ của tôi, dẫu biết rằng tất cả cô bác trong gia đình đều dành tình thương đặc biệt dành cho tôi - một đứa trẻ mồ côi - nhưng đó không phải bản phận mà do lòng thương cảm, nếu không muốn nói là lòng thương hại.

Tôi cũng tự thấy mình lớn trước tuổi. Tôi hiểu rằng tôi không có quyền đòi hỏi, vòi vĩnh cô bác như đối với cha mẹ. Ngay từ nhỏ, tôi đã không bao giờ trách số phận cho tôi sớm bơ vơ, thiếu thốn tình thương của đấng sinh thành. Bởi lẽ, nếu tôi buồn khổ thì hai em tôi sẽ chỉ buồn khổ thêm. Tôi nhận thấy trách nhiệm của mình với hai em rất lớn. Thương em, tôi càng cố gắng tỏ ra mạnh mẽ, có khóc cũng chỉ khóc một mình, không cho em biết.

Và nếu chỉ nghĩ tới thân phận cô cút, hoàn cảnh đáng thương đó thì tôi không thể vươn xa khỏi bóng mây buồn của tuổi thơ mồ côi.

Trong mọi tình huống tôi luôn nghĩ rằng mình phải tự lực cánh sinh, không chờ đợi sự giúp đỡ của cô bác. Do đó, hoàn cảnh “mồ côi đáng thương” trở nên “cơ hội đáng quý” để tôi tự tôi luyện bản thân.

Rất may, anh em tôi được một người cô là cô thứ ba trong gia đình bên nội, hy sinh cuộc đời, thay thế cha mẹ để chăm lo. Cô cũng có một quan niệm là tập cho đứa trẻ không ỷ lại vào người khác nên mọi việc tôi tự lo cho mình và các em, cô tôi rất ủng hộ và khen ngợi. Dẫu nhà có người giúp việc nhưng từ nhỏ cô đã dạy tôi giặt quần áo, may vá. Tôi rất phục, rất thương người cô đó.

Nhờ vậy, tôi biết tự lo cho sức khỏe bản thân. Cứ thấy trong người có chút bất thường thì tôi

tự tìm thuốc, tìm thầy để chạy chữa chứ không dám làm rộn cô bác. Tôi biết tự giặt quần áo cho mình và sắp xếp quần áo gọn gàng cho cả ba anh em. Món đồ nào tôi dùng đều dùng lâu hơn người khác. Biết hoàn cảnh mình nghèo, tôi cố gắng giữ gìn để thật lâu mới thay đồ mới.

Khi trưởng thành, tôi biết thế nào là cần kiệm, không xài phung phí. Dầu có tiền, tôi vẫn dùng xe cũ; không đi ăn tại những hiệu ăn sang trọng mà vẫn chọn những hiệu ăn của sinh viên để trả tiền ít nhưng vẫn được ăn uống đầy đủ, biết tự đi chợ, nấu nướng, giặt giũ... Tôi sắp đặt hết mọi chuyện rất nhẹ nhàng, không hề cảm thấy khó chịu mà ngược lại, cảm thấy thoải mái lắm.

Nhờ mồ côi mà tôi không còn tánh ích kỷ của các trẻ thường là giành đồ chơi, giành phần hơn với các em mà trái lại còn biết chia sẻ, bao bọc các em.

Ngày ấy, hai em tôi còn quá nhỏ nên đều xem tôi như điểm tựa. Thiếu món gì, thích cái gì, buồn vui thế nào đều chạy kiếm anh Hai. Khi tôi được người cô thứ năm có chồng giàu nuôi tôi ăn học, mỗi ngày cho tôi ba xu để ăn quà thì tôi chỉ tiêu hai xu và để dành một xu một ngày.

Sau một quý, tiền dành dụm lên tới một đồng bạc tức một trăm xu để lúc nghỉ hè, tôi mua cho các em ăn những món ngon mà ngày thường chúng nó không được hưởng hoặc những món đồ chơi mà chúng nó ưa thích. Tôi không nghĩ mua gì cho mình mà dồn hết lo cho em.

Em Trạch (Trần Văn Trạch) thích đốt pháo con rít, tôi nhịn ăn dành tiền mua cho em. Những lần em Trạch buồn vì nhớ cha mẹ, tôi không bảo em đừng buồn nữa mà nhẹ nhàng ôm em vào lòng, vuốt tóc em, hát cho em nghe những bài hát em thích hay tập em hát bài mới. Tính Trạch là vậy, cứ nghe hát, được tập hát là em cười liền. Em vui với bài hát thì cái buồn cũng đi mất.

Sau này, khi Trạch lớn và sang Pháp làm việc, hai anh em không ở cùng nhau, những lúc Trạch buồn, thường tìm đến anh Hai. Một lần Trạch gọi cho tôi: “Anh Hai ơi, em muốn gặp anh Hai...”. Tôi nhẹ nhàng hỏi: “Chi vậy em?”. “Để em còn biết em là ai”. Khi Trạch đến, tôi hỏi: “Em muốn ăn gì hôn?”. Trạch trả lời: “Không anh Hai à! Em chỉ muốn anh Hai đờn vọng cổ cho em ca thôi”.

Em gái Trần Ngọc Sương thì xem tôi như thần tượng, như người mẹ. Khi em học trường nữ sinh Áo Tím (trường trung học phổ thông Nguyễn Thị Minh Khai, TP HCM ngày nay), biết em thích đi coi hát bóng, tôi sắp xếp công việc, dành tiền đưa em đi. Tôi hiểu rằng món quà quý nhất dành cho em chính là sự quan tâm và thời gian của tôi.

Biết em ưa một loại mỹ phẩm làm láng tóc của Pháp, tôi nhịn ăn mua cho em. Khi em bước vào tuổi thành niên, chọn bạn trai, tôi như một “người mẹ” để em chia sẻ tâm tư. Có lẽ cũng tại tôi thương và lo cho em quá nên khi gặp gỡ một người con trai nào đó hơi lơ là, thiếu nhạy cảm là em đã buồn rồi. Có lần em nói về một cậu bạn trai: “Người ấy giọng the thé, không phải giọng trầm giống anh Hai của em”. Tôi bảo: “Em đừng nghĩ rằng trên đời này có hai người hoàn toàn giống nhau. Em phải làm sao thích nghi với hoàn cảnh chứ không thể làm hoàn cảnh thích nghi với mình”.

Em làm tôi rất xúc động khi chọn Ngày của Mẹ làm lễ tạ ơn anh Hai. Em cũng đã giới thiệu tôi với các bạn rằng tôi là một người anh mà em xem như “từ mẫu”. Em tôi đã nhắc lại rằng chưa bao giờ em phải nhỏ giọt nước mắt của thân phận trẻ mồ côi vì đã có anh Hai thay mẹ hiền.

Càng trưởng thành, tôi càng hiểu trong mọi chuyện mình không nên chờ đợi người khác. Những chuyện gì có thể làm được, tôi đều tự làm. Tôi cũng từng nghĩ nếu không mất cha mất mẹ thì có thể cuộc đời của mình đã khác nhưng không thể cứ mãi than khóc cho số phận. Vì như thế chỉ mang cái buồn đến cho mình và những người xung quanh.

Không ai chọn cửa mà sanh, và cũng không ai trong đời chưa từng ít nhiều trải qua sóng gió. Khi cuộc sống đẩy bạn vào một nghịch cảnh, cũng rất có thể đang trao cho bạn một cơ hội để bạn vững vàng hơn trong dòng đời.

(Trích *Những câu chuyện từ trái tim*, Hồi ký Trần Văn Khê, NXB Trẻ, 2010)